

Ondernemerspakket 2001

Prof. Dr. A.C. Rijkers

Als een hogesnelheidstrein dendert de wetgevingsmachine van het Ministerie van Financiën door. In ijltempo is de Wet inkomstenbelasting 2001 tot stand gekomen. Kort voor het zomerreces is weer een nieuw wetsvoorstel gelanceerd. Dit voorstel, aangeduid

als de Wet ondernemerspakket 2001, bevat een groot aantal op het bedrijfsleven gerichte fiscale maatregelen. De voorstellen zijn heterogeen. Zij variëren van versoepelingen tot antimisbruikbepalingen. Ik signaleer drie van de vele onderwerpen. Deze drie hebben raakpunten met de aanmerkelijk-belangregeling. Het gaat om de geruisloze inbreng, de geruisloze terugkeer en het invlechten van het lidmaatschapsrecht van een coöperatie in het aanmerkelijk-belangregime.

Bij de geruisloze inbreng zal de zogenaamde commerciële herwaardering vervallen. Dit is een logisch uitvloeisel van de per 1 januari 1997 gewijzigde aanmerkelijk-belangregeling. Zoals men weet, wordt een particuliere aandeelhouder in de inkomstenbelasting aangemerkt als aanmerkelijk-belanghouder indien hij voor 5% of meer aandeelhouder is. In dat geval zijn alle voordelen uit het bezit belastbaar; dividenden zowel als vreemdingsresultaten. Een van de meest spectaculaire wijzigingen in 1997 was het tarief. Het aanmerkelijk-belangtarief bedraagt 25%. Dit tarief representeert op forfaitaire wijze het gewone inkomstenbelastingtarief. In dit tarief gaat immers de verrekening van de reeds geheven vennootschapsbelasting schuil. Dit betekent dat op de winst van de BV, wanneer die uiteindelijk in de

portemonnee van de aandeelhouder terechtkomt, een totale belastingdruk van ongeveer 50% rust.

Wanneer nu een eenmanszaak fiscaal geruisloos wordt omgezet in een BV wordt de inkomstenbelastingclaim op de stille en fiscale reserves omgezet in een vennootschapsbelastingclaim. De BV neemt immers fiscaal de boekwaarden en de fiscale reserves van de eenmanszaak over. Vóór 1997 zou zonder nadere maatregel echter ook de inkomstenbelasting volledig drukken op deze doorgeschoven reserves. Dit gevolg werd voorkomen door de verkrijgingsprijs van de bij omzetting verkregen aandelen op de werkelijke waarde te stellen. Dit noemen we de commerciële herwaardering. Het gevolg was dat bij een geruisloze omzetting de inkomstenbelastingclaim enkel werd omgezet in een vennootschapsbelastingclaim.

Met de wijziging van het aanmerkelijk-belangregime in 1997 verviel deze noodzaak. De vennootschapsbelasting is immers in het aanmerkelijk-belangtarief versleuteld. Op doorgeschoven reserves komt dus per saldo een druk te rusten van circa 50% aan vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting samen. Daar hoort geen commerciële herwaardering meer bij. Terecht wordt voorgesteld die te laten vervallen.

Het spiegelbeeld van de geruisloze omzetting, de geruisloze terugkeer, doet voorts eindelijk zijn intrede in ons niet-rechtsvormneutrale belastingstelsel. In vergelijking met de geruisloze omzetting vraagt de geruisloze terugkeer extra aandacht in verband met de aanmerkelijk-belangclaim. De vennootschapsbelastingclaim op stille en fiscale reserves kan eenvoudig worden doorgeschoven naar de eenmanszaak of de firma die de onderneming van de BV voortzet. De fiscale boekwaarden en de fiscale reserves worden gewoon doorgeschoven. De BV kan echter ook ingehouden winsten hebben waarop nog een aanmerkelijk-belang-

Prof. Dr. A.C. Rijkers is hoogleraar Belastingrecht aan de Katholieke Universiteit Brabant.

claim rust. Stel het gaat om een bedrag van 500. De claim bedraagt dan 25%, ofwel 125. De oplossing wordt gezocht in een terugkeerreserve. De voortzettende ondernemer krijgt een terugkeerreserve die later zijn stakingswinst zal verhogen. De reserve wordt gesteld op de helft van het geclaimde bedrag. Op die wijze wordt de brug geslagen van het aanmerkelijk-belangtarief van 25% naar het box I-tarief van maximaal circa 50%. Bij latere staking volgt er dus een extra stakingswinst van 250. Tegen een tarief van 50% belooft de inkomstenbelasting dan 125. Aldus is de oude aanmerkelijk-belangclaim globaal gecompenseerd. De voorgestelde regeling bevat enkele verfijningen en antimisbruikclausules. Al met al is de regeling echter niet gecompliceerd. Het verbaast daarom dat we zo lang hebben moeten wachten op een dergelijke terugkeerfaciliteit.

Tot slot verdient vermelding dat leden van een coöperatie in de aanmerkelijk-belangregeling worden opgenomen. Het gaat om een antimisbruikbepaling. In normale gevallen zal het lidmaatschap van een coöperatie van een natuurlijk persoon in het verlengde liggen van zijn onderne-

ming. In dat geval vallen de voor- en nadelen uit hoofde van het lidmaatschap gewoon in box I van de Wet IB 2001. Denkbaar is echter dat het bedrijf van een natuurlijk persoon geheel wordt gegoten in de rechtsvorm van een coöperatie. In dat geval ontstaat een relatief lek. De winst van de coöperatie valt onder de vennootschapsbelasting. De door de coöperatie uitgekeerde winst wordt echter niet bestreken door box I. Het lidmaatschap zou daarom onder het forfaitaire rendement van box III vallen. De belastingdruk zou dan, naast de vennootschapsbelasting, slechts 30% van een forfaitair rendement van 4% van de gemiddelde waarde van het lidmaatschapsrecht bedragen. Dat is niet de bedoeling. Preibox III is niet bestemd voor gewone ondernemers. De oplossing ligt voor het oprapen. Het lidmaatschap van zo 'n coöperatie wordt gelijkgesteld met een aanmerkelijk belang. Zo worden de voordelen uit het lidmaatschap voor het reële bedrag tegen het aanmerkelijk-belangtarief belast. Hiermee is het relatieve lek gedicht. Relatief, omdat het eigenlijke lek niet schuilt in de coöperatievorm. Het echte lek zit natuurlijk in de forfaitaire rendementsheffing van box III.